

Samverkan mellan nivåer: Nästa reform för ökad effektivitet och konkurrenskraft?

LARS NIKLASSON, BITRÄDANDE PROFESSOR
STATSVETENSKAP, LINKÖPINGS UNIVERSITET

Den märkliga regionfrågan

ÖVERGRIPANDE FRÅGOR:

Sverige har en stark stat och starka kommuner. Kan ett land ha tre starka nivåer? (Vad menar vi med nivåer?)

Vad tillför regionerna? Samordning av stuprör? Kan regioner vara svaret på kommunernas utmaningar? sjukvårdens? näringslivets?

Varför blev det inget efter Ansvarskommittén? Oenighet mellan partier och mellan stuprören (departementen).

- den historiska utvecklingen
- läget i några län
- politiska hinder och drivkrafter

Regiondebatten

1990: Kritik mot "den regionala röran"

- Länsmyndigheter, överlappande uppdrag, otydlig styrning
- Exempel: kunskapslyftet, utanförskapet, regional tillväxt
- EU lyfter fram "Regionernas Europa"
- Samverkan som lösning eller besvärjelse?

1995: Fyra regionförsök från 1999: Ledarrollen (se bild)

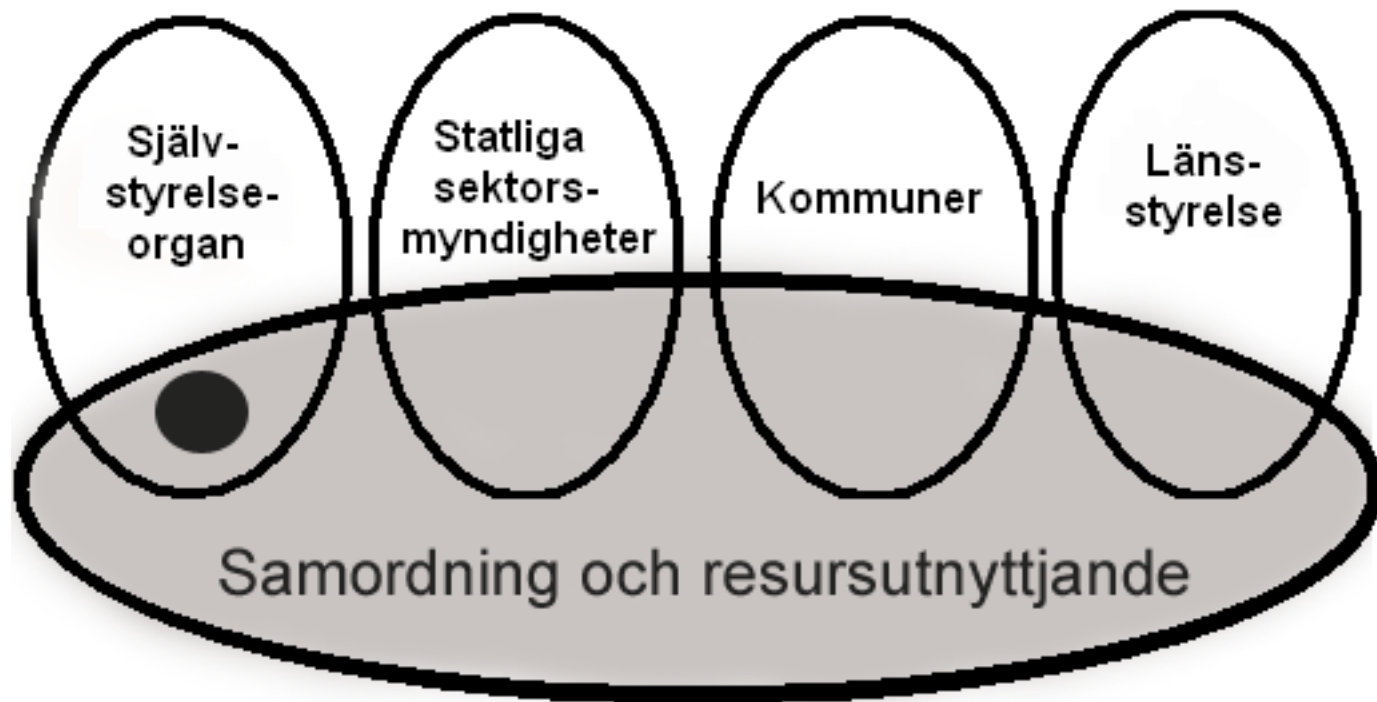
2002: Regionförbund för alla

2007: Ansvarskommittén

- Förslag men inga beslut
- Förhandlingar om större län: Sydsvensk region?
- Regionförbund + Landsting = Region 2
- Staten centraliserar myndigheter

Regionalt samarbete 1995: Vem bör vara ledare?

Regionalisering har varit en metod för samverkan

En ny förvaltningspolitisk modell efter "New Public Management"?

Från målstyrning till systemtänkande och horisontell styrning:

- Målstyrning blev detaljstyrning
- Fragmentering, sektorisering i Regeringskansliet
- MLG/JUG/horisontell styrning passar inte ihop med NPM
- Systemperspektiv: omorganisera eller samverka?
  - Slå ihop verksamheter: NAV
  - Låt medborgarna välja: Kompetenskonto
  - Låt tjänstemännen samordna: en dörr in, gemensam websida, infotek, lärcentrum
  - Ändrad styrning i Regeringskansliet: jfr Finlands tvärgående portföljer
  - Regionalisering (kommunalisering?)
- Regioner styr genom vision och kreativitet
  - Gemensamma problembilder
  - Synergier mellan uppdrag
  - Medborgarfokus

Ett stort antal studier

- Nätverksförvaltningen, KKR 2003
- Joined-up government, Statskontoret 2007
- Kommunernas ansvar för vuxnas lärande, Statskontoret 2003
- Utvärdering av de regionala tillväxtavtalen, Statskontoret 2004
- Utvärdering av regionförsöket Skåne och Västra Götaland, Statskontoret 2004
- Utvärdering av sammanslagna myndigheter på Gotland, Statskontoret 2005
- ERUF och infrastruktursatsningar i Sverige, Tillväxtverket 2013, 2017
- Kommunernas region, SKL 2013
- Sydsvensk region, 2014
- Lokalt jobbskapande, OECD LEED 2014, 2016
- Oxford Handbook of Swedish Politics 2016
- Regional tillväxtpolitik, Tillväxtanalys 2017

Översikt åt SKL 2013

Jörgen Johansson, HH & Lars Niklasson, LiU

Studera bildandet av “regionkommuner” i ett urval län, utifrån våra tidigare erfarenheter

Skåne, Västra Götaland, Halland, Dalarna, Östergötland, Gävleborg

Fokus på relationen mellan kommuner och region i bildandet och organiseringen av regionkommunen

Identifiera strategiska frågor

Skåne

Regionförsök från 1997

Två län + Malmö, 33 kommuner

Informell relation till kommunerna

- Kommunerna var drivande mot “röran”
- Partierna var eniga och drivande
- Stark identitet, historisk chans etc.
- Deklaration om “kommunernas region”
- Fyra nätverk + Skånes kommunförbund
- Framgångar (men även olösta frågor)

Västra Götaland

Regionförsök från 1999

Tre län + Gbg, 49 kommuner

Politiskt ledarskap då/nu?

Tre nämnder under RS (endast RU)

Beredningsgrupp till RS med fyra kommunalförbund, 16+13

Visst delegerat genomförande till K-F

Återkoppling till kommunen?

Halland

Regionförbund 2002/Region 2011

Ett län, sex kommuner

Närmare personliga relationer

Två styrelser, en rådgivande kommunberedning 4+12

Samordning och kommunal samverkan (bred agenda)

Kommunalråd i regionstyrelsen

Östergötland

Regionförbund 2002, ansökan 2012

Diskussion om större län

Stark samarbetskultur, vill förstärka

Norrköping (Stjernkvist) ville ha statligt ansvar, för likvärdighet och tydligare ansvar

Linköping ville ha region med politiskt ansvar, tydligare organisation, starkare kommuner tillsammans

Diskuterade uppdrag + organisation

Gävleborg

Regionförbund 2007, ansökan 2012

Stark samarbetskultur, vill förstärka

Diskuterar större län

Två landskapsidentiteter

Hemsjukvård till kommunerna

(m) ville ha starka kommuner och fokuserat landsting

Flera organisationsmodeller, ev beredning via landskapsråden

Strategiska frågor

Antal län, kommuner, partier spelar roll

Regeringens otydlighet bromsar processen

God samarbetskultur driver processen

Manifesterar ömsesidigt beroende

Behov av ledarskap för att skapa samsyn

Ta kritikerna på allvar

Sydsvensk region? (2014)

Jörgen Johansson, HH, Lars Niklasson, LiU & Bo Persson, LiU

Uppdrag från föreningen som förberedde sammanslagningen

Nyregion.se

Intervjuer med ledande kommunpolitiker i Skåne, Blekinge, Kalmar, Kronoberg

Vad vill kommunerna samarbeta om?

Hur vill de samarbeta med en region?

Vad ville kommunerna samverka om?

Hälso- och sjukvård (delat ansvar)

Kollektivtrafik

Skola

Tillväxtpolitik

Expertfunktioner

(Samverka med staten)

Djävare i Skåne = region leder till ökad samverkan, samsyn osv.

Hur ville kommunerna samverka?

Med grannar och jämnstora kommuner

Inom region och/eller på egen hand = regionen kan öppna för nya samarbeten, ändrad ansvarsfördelning mellan nivåer

= regionen kan vara ett svar på vissa av kommunernas utmaningar

Gärna informellt, som i Skåne

Varför går det långsamt?

Rationellt att vänta och se

Samarbete tar tid att bygga upp

Oenighet i Regeringskansliet: stuprören blockerar förändring

Otydliga motiv för länssammanslagningar

Otydligt vilka frågor som har en regional logik?

Är problemet samma som 1990?

Hur göra en omstart? En ny modell?

Norrland: ingen diskussion om vilka problem som skulle lösas

Svagare inom EU: nationalstaten förstärkt?

Slutsatser

Samverkan mellan nivåer är önskvärd

- Utbildning, sjukvård, regional utveckling, konkurrenskraft etc.

Regionen kan vara en arena för samverkan

- Kan bidra till förtroende och nytänkande

Reformer bör vara lösningsorienterade

- Sakfrågorna i centrum, inte kartan/länen

Men olikhet är utmanande

- Likvärdighet vs anpassning. Lärande?

Hur går det med demokratin? Behöver analyseras mer

- Större handlingsutrymme och/eller otydligare ansvar? Partiernas roll?
- Jfr Bo Rothstein om lokalpolitiker som ett slags gisslan